

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

**НАСТАВНА ПРОГРАМА ПО
*ИСТОРИЈА***

за III година

ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ

Скопје, декември 2005

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ИСТОРИЈА

1.2. Вид на средното образование: реформирано гимназиско образование

1.3. Година на изучување на наставниот предмет: трета

1.4. Број на часови на наставниот предмет:

- **Број на часови неделно: 2 часа**
- **Број на часови годишно: 72 часа**

1.5. Статус на наставниот предмет: задолжителен

2. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРОГРАМАТА

При изготвувањето на Програмата по историја се имаа предвид следните насоки:

- усогласеност со програмата по историја во основното образование;
- логичка и хронолошка поврзаност на содржините, пред сè, од аспект на историскиот развој;
- логична поврзаност секаде каде тоа е можно, историските содржини да се поврзат со содржините од другите наставни предмети во кои историјата има значајна примена;

- застапеност на историски содржини кои им овозможуваат историски знаења преку кои ќе го осознаат својот идентитет и будење на историската свест;

- соодветна хронолошка поврзаност (тематска поврзаност по години, обем и барања - со изборните предмети).

Програмата опфаќа проширени историски знаења што даваат широки можности и добра основа учениците да се оспособат и да го продолжат образованието, развиваат способности и други особини кои им се потребни за понатамошниот успех во професијата и животот.

Темите и содржините за оваа возраст се продлабочени, проширени и ситематизирани и ги одразуваат барањата на современото воспитание и образование, сообразени во денешно време и со општите цивилизациски достигнувања.

Програмата се темели на историски настани, процеси и појави од општата, светската и националната историја, кои претставуваат основни вредности за разбирање на културниот и цивилизацискиот развој на човештвото.

Програмата им овозможува на учениците да ги осознаат основните карактеристики на секој историски период, социјалните, културните, религиозните и етничките специфичности, врз основа на научно фундирани содржини, применети на адекватна научно заснована периодизација и терминологија.

Програмата е единствена за сите ученици и на сите наставни јазици и таа покрај образовната има големо значење и воспитна функција во изградувањето на хуманистичките, морални и естетски вредности на личноста и подготвување на младите за подоцнежниот живот и работа во духот на мирот, соработката, меѓународното почитување и меѓународно разбирање.

Програмата е **флексибилна и развојна** и го обврзува наставникот - како практичар да го напушти традиционалниот приод на работа и наместо таквиот дидактички пристап да користи посфикасни наставни форми, методи и постапки преку активна работа, да се овозможи осовременување на наставниот процес.

Наставникот преку очекуваните излезни цели и целосна сопствена креативност подготвува свое автентично годишно и тематско планирање за реализација на оваа наставна програма.

На крајот од оваа наставна програма за секоја тема одделно, дадени се конкретни излезни цели, со што потребно е учениците да постигнат одреден квантум на постигнати знаења - ефекти и резултати за историјата од на светот, Европа, Балканот и Македонија од Првата светска војна сè до крајот до на XX век.

Наставната програма целосно е во функција на подготовка на учениците за полагање на државната и училишната матура.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

Наставата по историја во гимназиското образование има за цел на учениците да им претстави суштински, систематизирани, трајни и научно потврдени знаења за минатото и сегашноста, да го поттикне критичкото мислење, изградување на историска свест, изградување на вредносен систем на однесување спрема својот народ и држава, спрема другите народи и држави и она што претставува цивилизациско достигнување во светот, како и да го продлабочи интересот за понатамошно изучување на историските настани и процеси.

3.1. Општи цели на предметот

Ученикој:

- да стекне знаења за позначајните појави, настани и процеси од општата, балканската и националната историја;
- со критичкото мислење да се разберат и поврзат општествено-економските и политичките процеси од националната, балканската и светската историја;
- да стекне реални и објективни знаења и врз основа на нив да се извлече поуки;
- да формира објективни ставови и заклучоци;
- да развива чувство, почит и лојалност за припадност кон Република Македонија;
- да прави синтеза на културниот и духовниот развој и на општоцивилизационските придобивки;
- во континуитет да се запознава со економскиот, политичкиот, духовниот и културниот развој во светот, Европа и Македонија;
- да всадува љубов и почит кон културата и културното наследство;
- да ги препознава и почитува сопствените културно-економски, но и вредностите на другите народи;
- да развие свест за меѓусебна толеранција и почитување.

3.2. Оперативни цели на предметот

- ученикот да го спознава развојот, општествените појави и процеси во меѓународните односи, да го почитува националниот интегритет и суверенитет на секоја држава;
- да гради сопствен став и убедување;
- да развива историска свест и да се воспитува за мир и демократија;
- да развива способност за разбирање и почитување на различните култури во светот и во државата;
- да ги открива причинско-последичните односи и да ги разликува поводот и последиците;
- да развива критичко мислење;
- да развива способност за логичко разбирање, поврзување, анализа и синтеза на историските и различните историски движења;
- способност за употреба на историски текст, користење на карта;
- способност за комуникација и мисловно изразување.

4. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на содржините по историја, односно постигнување на поставените цели, потребни се предзнаења од наставниот предмет историја од претходните години.

5. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

5.1. Структурирање на содржините за учење

Тема I: СВЕТОТ, ЕВРОПА И БАЛКАНОТ ВО ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА				
Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. Европа во почетокот на XX век		<i>Ученикој:</i> - да ја објасни индустријализацијата; развојот на демократијата и односот кон малцинствата и човековите права; - да ги идентификува основните карактеристики и посебните карактеристики и посебности на големите држави и меѓународните односи во почетокот на XIX век.	Карти: историска (светот пред војната и светот по војната); - Балкански Полуостров (пред и по војната); - политичка карта на светот; - карта: Македонскиот фронт; - илустративен материјал (слики, цртежи, скици, графикони од учебникот или ги изработуваат учениците или членовите на историската секција); - технички средства (графоскоп) изработуваат на фолија; карти; шеми, графикони за содржините од темата; - историски атлас; - историска читанка и други	Темата е во непосредна корелација со наставната тема: Светот и Европа од крајот на XVIII век до Првата светска војна. - Со наставните предмети: географија, мајчин јазик и литература и други. - Активности: - изработка на есејски задачи: - изработка на хронолошка таблица; - за повторување, утврдување и систематизација на содржините се користат одредени
2. Прва светска војна		- Да ги објасни причините, подготовките и поводот за војната; - почеток и тек на војната; позначајните воени операции и да се разберат последиците од војната.		

<p>3. Револуцијата во Русија и нејзиниот одраз во Европа</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да се дефинира положбата во Русија во почетокот на Првата светска војна и почетокот на Октомвриската револуцијата во Русија; - излегување на Русија од војната; октомвриските настани, граѓанската војна и странската интервенција; - создавање на СССР; - влијанието на Октомвриската револуција во Европа и светот. 	<p>историски извори;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Видеозапис; - Тонски запис. 	<p>стратегии од проектот ИПКЦ (Грозд, Венов дијаграм, инсерт Печореа и др.);</p> <ul style="list-style-type: none"> - читање и анализа на стручна историска литература; - изработка на карти, паноа, собирање на историска и друга литература; - изработка на проекти; - соработка со другите активни и со Филозофскиот факултет; <p>Институтот за национална историја, Архивот на Македонија; музички, МТВ и други институции.</p>
<p>4. Балканските народи и држави во Првата светска војна</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за влегувањето на Србија и Црна Гора во војната; - влегувањето на Бугарија во војната; - учеството на другите балкански народи и држави во војната; - македонскиот фронт; - создавање на СХС; - да ги согледа последиците од војната за балканските народи. 		

<p>5. Албанците во Првата светска војна</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за меѓународната положба на Албанија во текот на Првата светска војна, Лондонскиот таен договор; - освојување на Албанија од страна на државите инволвирани во Првата светска војна; - националното движење во времето на Првата светска војна. 		
<p>6. Париската мировна конференција</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објасни подготовките за свикување на мировната конференција; - текот на Париската мировна конференција и нејзините одлуки; - карактерот и новата политичка карта на Европа. 		
<p>7. Албанското прашање на Париската мировна конференција</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ја анализира положбата на Албанија по завршувањето на Првата светска војна, новиите поекти на Големите сили и соседите за распарчување на Албанија на Париската мировна конференција; - ставот на делегацијата на САД на Париската мировна конференција во однос на албанското прашање; - признавање на независноста на албанската држава. 		

Тема II: МАКЕДОНИЈА ВО ПРВАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Македонија и македонскиот народ во Првата светска војна</p> <p>2. Македонското прашање на Париската мировна конференција</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да осознае за местото на Македонија во преговорите помеѓу Антантата и Централните сили во почетокот на војната; - да ја анализира положбата во Македонија под туѓите власти и отпорот на Македонците и отпорот против окупаторот; - учеството на Македонците во Првата светска војна и последиците од војната. - Да ги резимира одлуките на Париската мировна конференција за Македонија; - ставовите на Големите сили и балканските држави по македонското прашање за време на конференцијата. 	<p>Карти: историска на Европа и Балканот; историска и етничка карта на Македонија; географски карти: Европа, Балканот и Македонија;</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал (слики, цртежи, графикони, шеми); - технички средства: графоскоп; - историски атлас; - историска читанка; - документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и за национална држава; - соработка со Филозофскиот факултет, Институтот за национална историја, Архивот на Македонија и други институции; - организирање на предавање на темата: Македонското прашање на Париската мировна конференција. 	<p>Темата е во непосредна корелација со претходно обработените содржини: Македонија од крајот на XVIII век до почетокот на Првата светска војна;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Светот, Европа и Балканот во Првата светска војна; - Со наставните предмети: мајчин јазик и литература, географија и др.

Тема III: СВЕТОТ И ЕВРОПА МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Меѓународните односи меѓу двете светски војни</p> <p>2. Појава на фашизмот, нацизмот и криза на граѓанската демократија</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да направи осврт за политичката положба во Европа и светот по војната; - стремежите за создавање на колективна европска безбедност против ревизионистичка Германија; - големата економска криза 1929/33 година; - националните и антиколонијалните движења. - Да го објасни поимот фашизам, причините за појавата на фашизмот; - суштината и идеологијата на фашизмот; - воведување на фашистичка диктатура; - политиката на фашистичките земји; - нацизмот во Германија; - Шпанската граѓанска војна. 	<p>Карти: политичка карта на светот;</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал; - технички средства (графоскоп), видеозаписи; - историски атлас; - историска читанка и други историски извори. 	<p>Темата е во непосредна корелација со претходно обработената тема: Светот, Европа и Балканот во Првата светска војна;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наставните предмети: мајчин јазик и литература, географија, социологија, филозофија, граѓанска култура.

Тема IV: БАЛКАНОТ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Кралството СХС/Кралство Југославија</p> <p>2. Турција станува република</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги сфати причините и начинот на формирањето на Кралството СХС; - да ги анализира противречностите со кои било оптоварено Кралството СХС; - економски и политички развој. - Да се осознаат промените кои се случиле во Турција како последица од Првата светска војна, Грчко-турска војна (1919-1922); - да ја сфатат модернизацијата на турското општество и улогата на реформаторот Кемал Ататурк; - економски и политички живот и надворешната политика на Турција. 	<ul style="list-style-type: none"> - Карти: историски и географски на Европа и Балканот; - илустративен материјал; - историски атлас; - историска читанка; - документи за историјата на македонскиот народ; - графоскоп; - видеозаписи; - документарни емисии др. 	<p>Средства:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Темата е во непосредна корелација со претходно обработените содржини; - Светот и Европа меѓу двете светски војни; - Македонија во Првата светска војна; - другите наставни предмети: македонски јазик и литература, географија и др.

<p>3. Грција и Бугарија меѓу двете светски војни</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ја анализира внатрешната политичка состојба по поразот на Бугарија во Првата светска војна; - да објасни за надворешната политика на бугарските влади кон соседните држави; - да осознае за внатрешната состојба во Грција како последица од Првата светска војна, Грчко-турските војни и меѓународните односи на Грција. 		
<p>4. Албанија од 1919 до 1924 година</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да го објасни Драчкиот конгрес и дејноста на владата, националниот конгрес во Лушња; - ослободителните востанија против туѓите освојувачи и меѓународно признавање на границите на Албанија; - кризата и узурпацијата на власта на Ахмет Зогу. 		

<p>5. Албанија од 1925 до 1939 година</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да осознае за внатрешната положба во Албанија од 1925-1928 година; - економските и политичките прилики и меѓународните односи на Кралството Албанија (1928-1939). 		
<p>6. Положбата на Албанците во Кралството СХС (Кралството Југославија) и Грција</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Влијанието на аграрната реформа и колонизацијата на Кралството Југославија и положбата на Албанците во тој контекст; - улогата на комитетот “за национална одбрана на Косово” и присилно иселување на Албанците од Југославија и Грција; - денационализација и асимилација на Албанците во Грција; - отпорот на Албанците против официјалните политики на Кралството Југославија и Грција. 		
<p>7. Животот и културата на Албанците меѓу двете светски војни</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да осознае за негирањето на елементарните права за образование и национална култура на Албанците во Југославија и Грција; - развитокот на образованието, културата и уметноста во Албанија. 		

Тема V: МАКЕДОНИЈА МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Македонија под власта на соседните земји</p> <p>2. Македонското национално ослободително движење меѓу двете светски војни</p> <p>3. Македонското прашање во политиката на Коминтерната и балканските комунистички партии</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ја резимира и согледа положбата на македонскиот народ под власта на соседните држави; - денационализацијата и асимилаторската политика; - етничките промени. - Да ги идентификува организациите, разните струи и групи; - привремено претставништво; - “автономистичка” ВМРО, ВМРО-обединета, Сојуз на македонските добротворни друштва во Бугарија, Илинденската организација, МАНАПО и други. - Да го објасни ставот на Коминтерната кон македонското национално прашање; - ставовите на балканските комунистички партии. 	<p>Карти: историска карта на Балканот; етничка карта на Македонија; политичка карта на светот, Европа и Балканот;</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал (слики, цртежи, шеми, графикони); - историски атлас; - историска читанка; - документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и за национална држава; - Предавања, трибини на тема: “Македонското национално движење меѓу двете светски војни;” - есеи, реферати, семинарски трудови; - читање и анализа на историски извори и литература и друго; - изработка на хоризонтален (споредбен) пресек на положбата на Македонците во балканските држави; - изработка на споредбени шеми за ставовите на различните политички субјекти кон македонското прашање; 	<p>Содржините од темата се во непосредна корелација со претходно обработените содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Македонија во Првата светска војна; - Балканските држави меѓу двете светски војни; - Со наставните предмети: мајчин јазик и литература, географија, ликовна, музичка култура и др.

<p>4. Македонското иселеништво во европските и прекуокеанските земји меѓу двете светски војни</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги дефинира причините за појавата на македонското иселеништво; - интеграцијата на македонските иселеници во новата животна средина; - дејноста на македонските организации, друштва и асоцијации во Европа и светот. 	<ul style="list-style-type: none"> - изработка на грозд за македонските организации и нивното делување; - изработка на проекти за најважните македонски творци во периодот меѓу двете светски војни. 	
<p>5. Афирмација на македонската национална свест, јазик и култура</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги препознава дејностите на македонските организации, друштва, асоцијации и интелегенцијата за изградување и афирмирање на македонската национална свест, јазик и култура; - да ги познава најважните носители на борбата за културен идентитет на Македонците. 		

Тема VI: СВЕТОТ ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Почетокот и текот на Втората светска војна (1939-1941)</p> <p>2. Војните операции и формирањето на Антихитлеровската коалиција (1942-1943)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги наоѓа причините за Втората светска војна; - да знаат за создавањето на фашистичката оска; - почеток и тек на војната; - поважните воени операции 1940-1941; - нападот на СССР. - Да објасни како и кога настанува пресвртница во војната, борбите на Источниот фронт, Африка, Десантот на Сицилија; - капитулацијата на Италија - пресврт во војната; - воените операции на Пацификот и Техеранската конференција. 	<p>Карти: политичка карта на светот, Европа, Балканот;</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал (слики, цртежи, шеми) од учебникот и другите историски извори); - историски атлас; - графоскоп; изработка на графофолии; - документарни филмови; видеозаписи и др.; - историски текстови, анализа, дебата и др.; - организирање на активности со играње на улоги; - правење на новинарски записи како сведоци на битки и настани; - изработка на проекти за холокаустот; - изработка на проекти за страдањето на цивилното население во војната. - изработка на графички организатори (гроздови, различни шеми и друго) за различни аспекти на војната; 	<p>Темата е во непосредна корелација со претходно обработените содржини: Светот, Европа и Балканот во Првата светска војна; Светот и Европа меѓу двете светски војни;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Наставни предмети: географија, социологија, македонски јазик и литература.

<p>3. Завршните операции и односите меѓу Големите сили (1944-1945)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за многубројните офанзивни операции на Антихитлеровската коалиција и отворање на новите фронтови на антифашистичката коалиција - воените операции на Источниот фронт - офанзива на Советската црвена армија; - отворање на Вториот Западен фронт ; - Сојузничката офанзива на Пацификот; - одржување на Кримската конференција (Јалта); - капитулацијата на Германија и Јапонија и Постдамската конференција. 		
<p>4. Последиците од Втората светска војна и холокаустот</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да направи анализа за карактерот на Втората светска војна, последиците од војната и новата политичка карта на Европа; - да осознае за причините на холокаустот и антисимитизмот, за концентрационите логори и последиците од холокаустот. 		

Тема VII: БАЛКАНОТ ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Балканските народи во Втората светска војна (1939-1943)</p> <p>2. Балканските народи во Втората светска војна (1943-1945)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги коментираат фашистичките агресии врз Албанија и Грција; - пристапување на Бугарија кон Тројниот пакт и влегување во војната; - нападот и поделбата на Југославија; - воспоставување на фашистички и профашистички режими во балканските земји; - антифашистичката борба на балканските народи. - Да се направи осврт за капитулацијата на Италија и одразот врз воената положба на Балканот; - борбата на балканските народи против фашистичките окупатори; - завршните операции на Балканот; 	<p>Карта: Европа и Балканскиот Полуостров (историска и географска);</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал (карти, слики, шеми, цртежи) од учебникот и друга историска литература; - графоскоп; графофолии; - историски атлас; - историска читанка и други историски извори. - изработка на хоризонтален пресек за положбата и улогата на балканските држави во текот на Втората светска војна; - следење на историски филмови со документарна и уметничка содржина и водење на дебата по истите. 	<p>Со претходно обработените содржини:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Балканските држави меѓу двете светски војни; - Македонија меѓу двете светски војни; и - Втората светска војна; - Наставни предмети: географија, социологија и др.

<p>3. Албанците под фашистичко-нацистичка окупација (1939-1944)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - придонесот на балканските народи за победа на фашизмот; - соработката меѓу балканските народи во текот на војната. <ul style="list-style-type: none"> - Да анализира за освојувањето и воспоставувањето на германската, италијанската и бугарската окупација од 1939-1943); - замена на италијанската власт со германска во Албанија 1943-1944 година; - поделба на Албанците под туѓинските власти 1939-1944 година. 		
<p>4. Народноослободителна и антифашистичка борба во Албанија (1939-1944)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за почетоците за ослободителната и антифашистичката борба, издавање на КПА и на Бали Комбета и нивните програми; - проширување на ослободителната и антифашистичката војна; - конечно ослободување на Албанија. 		

Тема VIII: МАКЕДОНИЈА ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Окупација и поделба на Македонија</p> <p>2. Востанието, НОВ и антифашистичката борба на македонскиот народ во вардарскиот дел на Македонија (1941-1943)</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да објасни за новата окупација и поделба на Македонија; - окупаторската денационализаторска и асимила-торска политика; - економската политика на окупаторот. - Да се идентификува и согледа улогата на ПК на КПЈ во подготовките и организирањето на НОВ во Вардарскиот дел на Македонија; - влијанието на ЦК КПЈ врз развојот на НОВ во Македонија; - формирање на партизанските одреди и почетокот на востанието на македонскиот народ; - развојот на НОВ во 1942 година; - фашистички и профашистички организации во Македонија. 	<ul style="list-style-type: none"> Карти на Европа, Балканот и Македонија (историски и географски изработени на фолија); - илустративен материјал (слики, цртежи, шеми) од учебникот и друга литература; - документарни филмови; видео и тонски записи; - историски атлас; - историска читанка; - документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и за национална држава; - предавања; трибини; дебати; - есеи; реферати, семинарски работи; - хронолошка таблица; изработка на паноа; - читање и анализа на историски текстови и друга литература. - орална историја – историски часови на живи сведоци-учесници во настани; - метод на интервју – собирање на сведоштва - сеќавања од војната; - изработка на историски карти за одделни периоди од војната во Македонија; 	<p>Темата е во непосредна корелација со претходно обработените содржини;</p> <p>- со наставните предмети: мајчин јазик и литература, географија, социологија, ликовна и музичка уметност и др.</p>

<p>3. НОВ и антифашистичката борба во вардарскиот дел на Македонија (1943-1944)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да направи осврт за формирањето на КПМ, формирање на Македонската војска и улогата на Главниот штаб; - капитулацијата на Италија и создавањето на слободни територии; - Февруарскиот поход, пролетната офанзива и завршните операции за ослободување на Македонија; - активности на албанските соработници со окупаторските власти; - сојузничките мисии во Македонија. 	<ul style="list-style-type: none"> - изработка на гроздови за антифашистичката НОВ на македонскиот народ по години; - организирање историска драматизација на Првото заседание на АСНОМ. 	
<p>4. Конституирање на македонската држава</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да го објасни процесот на создавањето на првите органи на народната власт; - улогата на иницијативниот одбор и подготовките за свикување на АСНОМ; - Првото заседание на АСНОМ и неговите одлуки; - конституирање на македонската држава; - АСНОМ - остварување на стремите на македонскиот народ (во еден дел од Македонија); 		

7. Образование и култура во НОБ		<ul style="list-style-type: none">- Да осознае за грижата и негувањето на македонскиот јазик и култура во текот на НОБ;- да знае за отворањето на првите училишта на македонски јазик во текот на НОБ, за литературата, уметноста и печатот на македонски јазик.		
--	--	---	--	--

Тема IX: СВЕТОТ ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Меѓународните односи во светот по Втората светска војна</p> <p>2. Воено-политички кризи и формирање на нови држави</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да го коментира и резимира значењето на Париската мировна конференција и нејзините одлуки; - да знае за општествено-економските и политичките промени по Втората светска војна (реалсоцијализмот); - формирањето и улогата на ООН во меѓународните односи; - блоковската поделеност и воените сојузи и студената војна. - Да објасни и да разбере за трката за вооружување меѓу Големите сили; - појавата на нови кризни жаришта и војни; - договорите за зачувување на светскиот мир; - антиколонијалните и национално-ослободителните движења во светот и формирањето на нови држави. 	<p>Карти - политичка карта на светот;</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал (цртежи, слики, шеми, графикони) од учебникот и друга стручна литература; - графоскоп; графофолија, видеозапис; - историски атлас; - историска читанка и други историски извори; - дискусија за улогата на ООН, ОБСЕ, ЕУ и др.; - читање и анализа на историски документи; - следење и дебата по документарни филмови; - изработка на проекти за кризните жаришта во светот; - обработка на значајни личности од политичкиот и културниот живот на светот по Втората светска војна. 	<p>Со претходно обработените наставни содржини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - со наставните предмети: географија, социологија, граѓанска култура и др.

<p>3. Политичко-економски промени во светот по 60-те години на XX век</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги идентификува новите тенденции и промени во светот: попуштање на затегнатоста; ограничување на нуклеарното оружје; - кризата на социјализмот и демократските преобразби во реал-социјалистичките земји; - меѓународните организации: ЕУ, ОБСЕ, Советот на Европа, Хелсиншки комитет, Меѓународниот суд и други; - распаѓање на државите во Југоисточна Европа и Советскиот Сојуз. 		
--	---	--	--

Тема X: БАЛКАНОТ ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Балканските држави по Втората светска војна</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да направи осврт за општествено-економските и политичките промени во балканските социјалистички земји; - планско производство, национализација, колективизација, задругарство, аграрна реформа; - Информбирото и последиците од него во односите меѓу балканските држави; - политичките односи меѓу балканските држави; - положбата на малцинствата и човековите права во балканските земји. 	<p>Карти (историска и географска);</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал (карти, слики, цртежи, текстови и друго) од учебникот и друга историска литература. - изработка на хоризонтален пресек за положбата на малцинствата во балканските држави; - примена на наставните стратегии од прирачникот на Еуро-клио "Разбирање на заедничкото минато, учење за иднината"; - орална историја: сеќавања на учесници во Граѓанската војна во Грција. 	<p>Со веќе однапред обработените наставни содржини и наставните предмети: мајчин јазик и литература, географија, социологија, граѓанска култура и друго.</p>
<p>2. Граѓанската војна во Грција и последиците</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објаснува причините за граѓанската војна во Грција; - да ги опишува политичките сили вклучени во војната; - да го проследува учеството на 		

<p>3. Албанија по Втората светска војна</p> <p>4. Развој и криза на социјализмот во балканските држави</p>		<p>Македонците во воените единици и страдањата и егзодусот на цивилното население;</p> <ul style="list-style-type: none"> - да знае за последиците и жртвите од војната. - Да објасни за воспоставувањето на комунистичкиот режим на Енвер Хоџа и односите на Албанија со другите земји; - пропаѓање на комунистичкиот режим и воспоставување на повеќепартиски систем. - Да објасни за индустријализацијата и нејзиното влијание врз економскиот развој; - за еднопартискиот систем и неговите специфичности; - кризата на социјализмот; - распадот на Југославија и создавање на нови држави; - воведување на политички плурализам во другите социјалистички земји на Балканот; - Грција - членка на НАТО и Европската унија. 		

<p>5. Положбата на Албанците во Југославија и во Грција (1945-1991)</p> <p>6. Животот и културата на Албанците по Втората светска војна</p>		<p>- Да ја анализира положбата на Албанците во Југославија и во Грција од 1945-1991 година;</p> <p>- да ја анализира положбата на Албанците во Грција (1945-1991).</p> <p>- Да осознае за образованието на Албанците во Албанија и во Југославија, развојот на книжевноста, уметноста и културните движења;</p> <p>- албанските културни движења во Грција.</p>		
---	--	---	--	--

Тема XI: МАКЕДОНИЈА ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА

Содржина	Број на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
<p>1. Македонија од 1945-1991</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да се објасни за положбата на Македонија во рамките на југословенската федерација; - формирањето на првата влада и донесувањето на Уставот на НРМ; - да знае за отстранувањето на носителите на идеите за самостоен економски и политички развој на Македонија; - за државно-административното и централистичкото уредување; - за економските промени; - за миграциите село-град и последиците; како и за уставните промени. 	<p>Карти: (историски, географски) на Балканот, Македонија;</p> <ul style="list-style-type: none"> - илустративен материјал; - графоскоп; - видео и тонски записи; - организирање на предавања; трибини; дебати; - изработка на есејски задачи; реферати; семинарски работи и др. - орална историја: сеќавања на живи сведоци; - водење на интервјуа и собирање на спомени за одделни настани и личности; - организирање посети на различни објекти и установи (општествени, верски, културно-просветни итн.); - правење новинарски интервјуа за животот, обичаите и верувањата на различните етнички заедници во РМ; 	<p>Со претходно обработените наставни содржини;</p> <ul style="list-style-type: none"> - со наставните предмети; мајчин јазик и литература; географија; социологија; граѓанска култура и др.

<p>2. Создавање на самостојна и независна Македонија</p>		<p>- Да се коментира и објасни за процесот на мирното раздружување на Македонија од југословенската федерација; референдумот за независност, донесувањето на Уставот на РМ, политичкиот плу-рализам, првите избори, пазарното стопанство, меѓународната положба на Македонија.</p>		
<p>3. Македонската православна црква, исламската и другите верски заедници во Македонија</p>		<p>- Да направи осврт и да ја објасни обновата на Охридската архиепископија и прогласувањето на автокефалноста на МПЦ; - улогата на МПЦ сред македонското иселеништво; - оспорување на автокефалноста на МПЦ; - другите верски заедници во Македонија (исламска, католичка и други); - односите помеѓу верските заедници во Македонија.</p>		

<p>4. Образование, наука и култура</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да ја идентификува културно-просветната дејност во Македонија во текот на НОВ; - кодифицирање на македонскиот јазик и азбука; - развојот на образованието, науката и културата (Универзитетот, МАНУ, театри, научни институции, МРТВ, музеи - законска заштита на културно-историските споменици; музика и др.). 		
<p>5. Положбата на Македонците во соседните држави</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да го наведе стекнувањето на националната и културната автономија во пиринскиот дел на Македонија под Бугарија и нејзиното укинување; - положбата на Македонците во егејскиот дел на Македонија под Грција; - положбата на Македонците во Албанија и во поранешните југословенски републики. 		

<p>6. Иселеништвото во Европа и преку-океанските земји</p>		<ul style="list-style-type: none"> - Да се објаснат причините за иселувањата од Македонија во светот по Втората светска војна (економски и политички); - организациите, друштвата и другите асоцијации под Македонија; - национална и културно-просветна активност на македонското иселеништво и придонесот во афирмацијата на македонската нација и држава; - врските на македонското иселеништво со матичната земја Република Македонија. 		
---	--	---	--	--

ОД ПРИЛОЖЕНИТЕ 53 НАСТАВНИ СОДРЖИНИ, ПРОФЕСОРИТЕ ВО СВОЕТО ГОДИШНО И ТЕМАТСКО ПЛАНИРАЊЕ ЗАДОЛЖИТЕЛНО ТРЕБА ДА РЕАЛИЗИРААТ 40 СОДРЖИНИ.

5.2. Наставни методи и активности на учење

Наставникот може да ги применува сите верифицирани методи и техники на учење во согласност со дефинираните цели. Му се препорачува засилување на проблемско-творечкиот методски систем, аналитичко-интерпретативниот и, по можност, корелативно-интегративниот. Наставникот треба да иницира комплетно самостојна активност на учениците, да ги води кон смисловно-рецептивно и смисловно-активно учење и постојано треба да ги коригира механичко-рецептивното и механичко-активното учење.

Активности на наставникот

Наставникот е одговорен за организацијата и реализацијата на наставниот процес. Тој е задолжен да ја испланира наставата глобално, тематски и оперативно (фондот на часовите и нивната распределба дозволува креативност и еластичност на наставникот во реализацијата на целите). Во наставниот процес наставникот треба да биде: организатор, координатор, иницијатор, водач и насочувач за размена на искуства и сл.

Активности на ученикот

Ученикот треба да биде поттикнат на континуирано активно следење на наставата со активно слушање кое подразбира негова реакција со соодветно поставени прашања, одговори и коментари во врска со наставните содржини. Ученикот треба со претходна подготовка да ја следи наставата. Наставникот го поттикнува, односно мотивира знаењето како основна активност за усвојување нови содржини, но и преку критичко учење и размислување при кое ученикот ќе се обидува својот личен став да го изрази, да го аргументира и да го брани со помош на усвоените знаења и предзнаења. Ученикот преку најразлични активности да усвојува определени знаења, умеења и способности, темелни за неговиот иден живот.

5.3. Организација и реализација на наставата

Предметот историја подразбира поделба на часови за усвојување на нови наставни содржини и ги обработува на 11 теми од најновата историја на македонскиот народ, балканските народи и европската и светската историја на XX век и реализирање на функционалните цели на сите подрачја со акцент врз поголема самостојна работа на учениците (што подразбира знаењата, умеењата и способностите, дефинирани во општите, функционалните и во одделните цели на подрачјата).

5.4. Наставни средства и помагала

Наставникот користи наставни средства и помагала што се определени со Нормативот за нагледни средства по историја.

Наставни средства

Учебници и учебни помагала за учениците:

- учебник по историја;
- прилози за наставата по историја во основното и средното образование - 1992 година;
- одбрани текстови од „Историјата на македонскиот народ” - Љубен Лапе.

Учебници и учебни помагала за ученикот

Дополнителна литература за наставникот:

- „Историја на македонскиот народ” - IV том - Институтот за национална историја - Скопје, 2001 година;
- „Документи за борбата на македонскиот народ за самостојност и национална држава” - II том, Скопје, 1981 година.

6. ОЧЕКУВАНИ ПОСТИГАЊА НА УЧЕНИКОТ

Начинот на проверување и оценување секогаш треба да има стимулативен карактер, да мотивира и да се темели на континуирана и систематска работа. Проверувањето на знаењата на учениците треба да се врши во сите фази на наставниот процес (при реализацијата на нова содржина, повторување, проверување, систематизирање, вежбање, истражување).

Преку различни техники за работа со историски текстови и илустративен материјал од периодот на најновото време на XX век да прави самостојна анализа на историските текстови и историските илустрации, да толкува историски документи и да ги вреднува различните интерпретации.

- Да толкува статистички и други графички показатели; да ги споредува и синтетизира појавите и процесите и личностите преку изработка на различни графички организатори; да споредува различни појави, да бара врски помеѓу нив (сличности и разлики); да ги толкува минатите процеси во контекстот на современите настани, процеси и последици, да ги толкува преку анализа на документи, карикатури и други историски извори, текстови и илустрации за светот, Европа, Балканот и Македонија во периодот од 1914-2000 година.

Во рамките на следењето и оценувањето ќе се применуваат различни постапки (усно проверување, писмено, тестови на знаења, изработка на семинарски трудови, реферати, како и активности кои ученикот ги покажува во текот на часот).

Тема I: Светот, Европа и Балканот во Првата светска војна

Да ја објаснува индустријализацијата, развојот на граѓанската демократија; да ги анализира основните карактеристики и посебни интереси на големите држави во почетокот на XX век; да ги анализира и одделува причините од поводот за Првата светска војна; да знае за целите на двете завојувани страни во војната, поважните моменти од светската војна и за нејзините последици, да ги опишува условите во Русија за време на Првата светска војна и избувнувањето на Октомвриската револуција; да го објаснува создавањето на СССР и влијанието на Октомвриската револуција во светот; да го објаснува влегувањето на балканските држави во Првата светска војна и положбата на населението за време на војната; да го опише Македонскиот фронт; да ги објаснува последиците од војната за балканските земји и народи; да знае за најважните одлуки на Париската мировна конференција; да го вреднува карактерот на новата политичка карта на Европа; осврт на Албанците во Првата светска војна и третирањето на албанското прашање на Париската мировна конференција.

Тема II: Македонија во Првата светска војна

Да го објаснува местото на Македонија во преговорите меѓу Антантата и Централните сили; да ја опише положбата на македонскиот народ под окупациите и учеството на Македонците во различните армии; осврт за македонското прашање на Париската мировна конференција.

Тема III: Светот и Европа меѓу двете светски војни

Да ги анализира политичките односи во Европа и во светот по Првата светска војна и обидите за создавање на колективна безбедност во Европа; да ја објаснува големата економска криза и различните начини на излез од истата.

Тема IV: Балканот меѓу двете светски војни

Да го анализира односот на Големите сили кон балканските народи на Париската мировна конференција; создавање на Кралството СХС (Југославија) - општествено-политичко уредување, внатрешните спротивставувања, политичкиот живот и надворешната политика; да објасни за распарчување на Турција во Првата светска војна, Грчко-турската војна 1919-1922 година; Турција станува република и анализа на крупните реформи на новата турска држава: уставност, парламентаризам, граѓанска демократија, еманципација на жената и воведување на латиницата; да ги опише новоформираните држави Бугарија и Грција и состојбите и политичките превирања; да направи осврт за општествено-политичкиот живот во Албанија, ослободител-

ните востанија, меѓународно признавање и воспоставување на кралството; да анализира за состојбите и положбата на Албанците во Кралството СХС, за граѓанското општество, просветата, книжевноста и уметноста; да го објасни политичкиот живот во балканските држави и положбата на малцинствата во балканските држави меѓу двете светски војни.

Тема V: Македонија меѓу двете светски војни

Да ја споредува положбата на македонскиот народ од власта на различните балкански режими; да ја анализира денационализаторската и асимилаторската политика; да ги објаснува етничките промени; да знае за организациите и различните струи во македонското националноослободително движење меѓу двете светски војни; да знае за политиката на Коминтерната и македонското прашање; да ги објаснува напорите на македонските организации, друштва и поединци во афирмирањето на македонската национална свест, јазик и култура и дејствувањето на македонското иселеништво во европските и прекуокеанските земји.

Тема VI: Светот во Втората светска војна

Да ги објаснува причините за Втората светска војна, поводот за нејзиното започнување, нејзиниот тек и најважните пресвртни битки од 1939-1945 година; да ја опишува капитулацијата на земјите на Тројниот сојуз; да знае за завршните операции и односите меѓу

Големите сили; да ги објаснува последиците во Втората светска војна и холокаустот.

Тема VII: Балканот во Втората светска војна

Да објасни за причините, избувнувањето и ширењето на Втората светска војна на балканските простори; да објасни за односите на балканските влади кон силите на оската и нивната улога во окупаторскиот систем; да направи осврт за почетокот на војната и окупацијата на Југославија; да ги воочи фашистичките и антифашистичките сили; да објаснат за крајот на Втората светска војна на тлото на Југославија; да објасни за италијанската и германската окупација и антифашистичкиот отпор во Бугарија и Грција; да се направи осврт на Албанците кои се нашле под фашистичко-нацистичка окупација антифашистичката борба во Албанија.

Тема VIII: Македонија во Втората светска војна

Да ја опишува окупацијата и поделбата на Македонија; да ги анализира подготовките за вооружената антифашистичка борба и текот на НОБ во вардарскиот дел на Македонија; да го проследува развојот на воените сили и организирањето на народната власт сè до конституирањето на современата македонска држава на Првото заседание на АСНОМ, да го објаснува националното народно движење во пиринскиот и егејскиот дел на Македонија и соработката со ослободителното движење во вардарскиот дел на Македонија; да направи преглед за образовните и културните случувања во времето на НОБ во Македонија.

Тема IX: Светот по Втората светска војна

Да ги регистрира најважните одлуки на Посдамската конференција; да ги анализира одлуките на Париската мировна конференција и нивните последици за повоениот свет; да го објаснува формирањето на ООН и нејзините механизми за зачувување на светскиот мир; да ги анализира причините за појавата на студената војна и формирањето на блоковите (НАТО и Варшавскиот договор); да ја анализира политичко-економската криза во социјалистичките држави и нивното преминување кон повеќепартиската парламентарна демократија; да го објаснува процесот на деколонизација и функционирање на неоколонијализмот; да знае за европските интеграции и најважните европски асоцијации.

Тема X: Балканот по Втората светска војна

Да ги објаснува политичко-економските промени во балканските држави по воениот период; да ги споредува сличностите и разликите помеѓу државните уредувања на балканските држави; да ја опишува граѓанската војна во Грција, нејзините последици и политичкиот развој на Грција до крајот на XX век; да го објаснува развојот на повосна Албанија, навлегувањето во политичка криза и економски систем и почетоците на транзиција; да ги објаснува општествено-економските промени, развојот на социјалистичката криза на балканските земји; дава осврт за положбата на Албанците во југословенската федерација и во Грција, како и животот и културните достигнувања на Албанците по Втората светска војна.

Тема XI: Македонија по Втората светска војна

Да ја анализира положбата на Македонија во рамките на југословенската федерација; да ги опишува процесите, појавите и промените во политичката и економската сфера во РМ од 1945-1991 година; да го објаснува процесот на осамостојувањето на РМ и нејзиниот развој до 2000 година; да ја објаснува улогата на МПЦ, ИВЗ и другите верски заедници во РМ; да знае за главните достигнувања на планот на развојот на образованието, науката и културата; да ја анализира положбата на Македонците во соседните држави и да врши споредба со положбата на етничките заедници во Република Македонија; да ги објаснува причините за миграциите на населението од Македонија; да ја објаснува миграцијата село-град и иселувањето на граѓаните од Македонија во странство; да направи осврт за македонското иселеништво и нивното делување во Европа и прекуокеанските земји.

7. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА

7.1. Основни карактеристики на наставата

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование наставникот како:

- предавач: соопштува информации, формулира проблеми, дефинира, соопштува, објаснува, демонстрира, прави врски меѓу поимите, го појаснува важноста и универзалноста;
- организатор на наставата: планира активности, поставя задачи, формулира прашања, го определува времетраењето на активностите и др.;

- партнер во педагошката комуникација: дава мислење, иницира дијалог, мотивира, поощрува, пофалува, насочува дискусија, прави корелација со знаењата од областа на другите предмети;
- оценувач: објективно ги евалуира активностите на ученикот во областа на знаењето, како и на однесувањето на ученикот.

7.2. Стандард за наставен кадар

Наставниците во гимназиското образование треба да имаат завршено соодветно високо образование, завршени студии по историја на Филозофскиот факултет - Институт за историја.

7.3. Стандард за простор и опрема

За успешна реализација на наставната програма, наставникот може да користи:

- историски кабинет;
- специјализирана училница;
- класична училница.

8. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на изработка: декември 2005 година

8.2. Почеток на примена на наставната програма: _____

9. ПРОФИЛ НА НАСТАВЕН КАДАР:

- Филозофски факултет - Институт по историја.

10. СОСТАВ НА РАБОТНАТА ГРУПА:

- 1. Живко Степаноски - Биро за развој на образованието, раководител**
- 2. проф. д-р Коста Ациески - Филозофски факултет, Институт за историја - Скопје**
- 3. проф. д-р Тодор Чепреганов - Институт за национална историја - Скопје**
- 4. проф. д-р Методија Манојловски - Филозофски факултет - Институт за историја - Скопје**
- 5. проф. д-р Рамиз Абдули - Институт за национална историја - Скопје**
- 6. д-р Сефедин Елези - Министерство за образование и наука - Скопје**
- 7. д-р Неби Дервиши - Државен универзитет во Тетово - Тетово**
- 8. д-р Халим Пурелку - Државен универзитет во Тетово - Тетово**
- 9. Елена Лакинска - Гимназија „Орце Николов” - Скопје**
- 10. Исамедин Зејадин - Гимназија „Јосип Броз - Тито” - Скопје**

11. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по историја за III година на реформираното гимназиско образование ја одобри (донесе)

_____ со решение бр. _____ од _____ година.